

Український державний університет залізничного транспорту

Затверджено
рішенням вченої ради
економічного факультету
прот. № 1 від 18.09.2023 р.

Рекомендовано
на засіданні кафедри економіки та
управління виробничим і комерційним
бізнесом
прот. № 1 від 18.09.2023 р.

СИЛАБУС З ДИСЦИПЛІНИ БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ

I семестр 2023-2024 навчального року

Рівень вищої освіти: перший
Ступінь вищої освіти: бакалавр
Спеціальність: 051 Економіка
Освітня програма: Міжнародна економіка (МЕ)

Час та аудиторія проведення занять: Згідно розкладу - <http://rasp.kart.edu.ua/>

1. Команда викладачів:

Лектор:

Воловельська Ірина Валеріївна (кандидат економічних наук, доцент),

Контакти: +38 (057) 730-10-96, e-mail: velya71@mail.ru

Години прийому та консультації:

Розміщення кафедри: місто Харків, майдан Фейєрбаха, 7, 3 корпус, 3 поверх, 303 аудиторія

Веб сторінка курсу: <http://do.kart.edu.ua/>

Додаткові інформаційні матеріали: <http://metod.kart.edu.ua>

БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ

I семестр 2023-2024 курс силабус

Лекції: кожен тиждень, **аудиторія:** згідно із розкладом

Практики: раз на два тижні, **аудиторія:** згідно із розкладом

Команда викладачів:

Лектор: Воловельська Ірина Валеївна

Контакти: velya71@mail.ru

Години прийому та консультацій: згідно розкладу

У динамічних ринкових умовах в діяльності організацій, особливо стратегічно орієнтованих, виникає потреба в здійсненні нових підприємницьких задумів, реалізації інноваційних та інших проектів, що, в свою чергу, вимагає вміння розробляти бізнес-план.

Бізнес-планування являє собою один з найважливіших елементів ефективного управління підприємством. Бізнес планування – це побудова плану, способу майбутніх дій, визначення економічного змісту та послідовних кроків, що ведуть до наміченої мети. Бізнес-план включає передумови, умови, конкретну програму дій, визначає фінансово-економічні результати проекту.

Зарубіжна практика управління підприємствами, які досягли значних успіхів у бізнесі, серед безлічі застосовуваних методів управління також вважає за краще бізнес-

планування. Дослідження діяльності зарубіжних фірм показують, що причинами абсолютної більшості банкрутств компаній виступають прорахунки або відсутність бізнес-планування. Тобто у самому технологічному процесі бізнес-планування передбачена можливість визначення оптимального управлінського рішення, відштовхуючись від потенціалу самого підприємства і можливостей зовнішнього середовища.

Необхідність розробки бізнес-плану з метою зміцнення позиції підприємства на ринку визначається як зовнішніми, так і внутрішніми факторами. Такими зовнішніми факторами можуть стати: замовлення органів державної влади, органів місцевого самоврядування або бюджетної організації; необхідність отримання банківського кредиту на повне або часткове фінансування нового проекту; продаж власного бізнесу.

До внутрішніх факторів, які зумовлюють необхідність розробки бізнес-плану, можна віднести: створення організації, початок нового бізнесу («Start-Up»); розширення бізнесу (утворення дочірніх компаній, спільних підприємств); потреба в перевірці нової бізнес-ідеї та оцінці реальних шансів для її втілення; адаптація діяльності організації до динамічних ринкових змін, що, в свою чергу, також вимагає розробки бізнес-плану.

Таким чином, бізнес-план являє собою систему методично сформульованих заходів (економічних, технічних, організаційних і соціальних), спрямованих на досягнення запланованої мети, збалансованих за програмними цілями і ресурсами, взаємопов'язаних у часі та в просторі.

В останні роки в Україні технології бізнес-планування отримали значний розвиток, оскільки починаючи свою діяльність та припускаючи можливе її розширення, кожен суб'єкт господарювання повинен ясно представляти потребу на майбутнє у трудових, матеріальних, фінансових і інтелектуальних ресурсах, джерела їх отримання, а також вміти чітко розраховувати ефективність їх використання в процесі роботи фірми. В ринковій економіці домогтися стабільного успіху підприємці зможуть, якщо будуть ефективно і чітко планувати свою діяльність, постійно акумулювати і збирати інформацію як про власні можливості і перспективи, так і про стан цільових ринків і положенні на них конкурентів.

На сьогоднішній день з основами бізнес-планування повинен бути знаком будь-який фахівець в сфері економіки та підприємництва, оскільки саме успішні бізнес-плани сприяють розвитку організацій, стають найважливішим інструментом досягнення її стратегічних цілей, особливо в умовах жорсткої конкуренції. В даний час в українському бізнесі існує значний попит на професійних фахівців в області бізнес-планування. Сучасний фахівець економічного профілю повинен вміти реально оцінювати ідею, втілювати її в відповідну документацію, обґрунтовувати ефективність і спрогнозувати сильні і найслабші сторони проекту, залучити необхідні ресурси і управляти процесом його реалізації.

Курс має на меті сформувати та розвинути наступні загальні компетентності (ЗК), фахові компетентності (ФК) та результат навчання (РН):

ЗК2 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК6 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ФК2 Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких структур.

ФК3 Розуміння форм взаємодії суб'єктів ринкових відносин.

ФК5 Здатність визначати та оцінювати характеристики товарів і послуг в підприємницькій діяльності.

ФК7 Здатність визначати і виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких структур.

ФК10 Здатність до бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків і результатів діяльності у сфері підприємництва з урахуванням ризиків.

PH2 Застосовувати набуті знання для виявлення, постановки та вирішення завдань за різних практичних ситуацій в підприємницькій діяльності.

PH7 Проявляти ініціативу і підприємливість в різних напрямках професійної діяльності, брати відповідальність за результати.

PH11 Володіти методами та інструментарієм для обґрунтування управлінських рішень щодо створення й функціонування підприємницьких структур.

PH13 Демонструвати підприємливість в різних напрямках професійної діяльності та брати відповідальність за результат.

PH15 Оцінювати характеристики товарів і послуг у підприємницькій діяльності за допомогою сучасних методів.

PH17 Вміти вирішувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких структур і розв'язувати проблеми у кризових ситуаціях з урахуванням зовнішніх та внутрішніх впливів.

PH20 Демонструвати вміння бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків та результатів діяльності підприємницьких структур з урахуванням ризиків.

Чому ви маєте обрати цей курс?

Курс «Бізнес-планування» відноситься до блоку професійної підготовки бакалаврів зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» освітньої програми «Підприємництво» та є одним з опорних курсів за фахом, ефективне засвоєння якого забезпечує розуміння як наступних курсів спеціальностей за структурно-логічною схемою «Технологія машинобудівних підприємств - Організація виробництва – Бізнес-планування – Економіка підприємства – Економіка праці та соціально-трудова відносини – Економічний аналіз – Економіка та організація інноваційної діяльності – Планування і контроль на підприємстві – Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків», так і достатні компетенції для виконання професійної діяльності в умовах діючого виробництва на підприємстві. Реалізація цієї задачі висуває відповідні вимоги до підготовки навчально-методичного забезпечення курсу, серед яких основними є: відповідність змісту освітньо-професійній програмі стандарту вищої освіти, простота засвоєння та зрозумілість матеріалу, логіка побудови змісту, можливість самостійно набуті необхідні компетенції для їх реалізації у практичній діяльності.

Якщо вас цікавить формування та підвищення рівня спеціальних знань і професійних навичок в сфері розробки бізнес-планів, якщо ви хочете знати, скільки коштів необхідно для реалізації проекту, як вони будуть використані, де і як буде продаватися продукція або послуги, який очікується прибуток і коли повернуться вкладені кошти, якщо ви прагнете організувати власний бізнес, тоді вам просто обов'язково варто йти на цей курс!

Третина змісту курсу присвячена вивченню концептуальних основ бізнес-планування, а дві третини курсу охоплюють вивчення структури та технології розробки бізнес-планів. Бізнес-планування має свою специфіку і вимагає наявності у менеджерів і учасників бізнес-планування спеціальних навичок і знань.

Команда викладачів і ваші колеги будуть готові надати будь-яку допомогу з деякими з найбільш складних аспектів курсу по електронній пошті і особисто - у робочий час.

Організація навчання

Цей курс, який вивчається з вересня по грудень, дає студентам глибоке розуміння принципів бізнес-планування, основ складання бізнес-плану та економічного обґрунтування управлінських рішень.

Курс складається з однієї лекції на тиждень і одного практичного заняття раз на два тижні. Він супроводжується текстовим матеріалом, презентаціями, груповими та

індивідуальними завданнями. Студенти матимуть можливість застосовувати отримані знання та вирішувати практичні завдання протягом обговорень в аудиторії та розробки індивідуального завдання (складання бізнес-плану).

Практичні заняття курсу передбачають виконання групових завдань, розв'язання кейсів з бізнес-планування, а також розробку власних бізнес-планів та їх презентацію в кінці курсу. Виконання завдання супроводжується зануренням у суміжні дисципліни, що доповнюють теми, та формує у студента інформаційні та комунікативні компетентності.

Ресурси курсу

Інформація про курс розміщена на сайті Університету (<http://kart.edu.ua>), включаючи навчальний план, лекційні матеріали, презентації, завдання та правила оцінювання курсу).

Додатковий матеріал та посилання на електронні ресурси доступні на сайті Університету у розділі «дистанційне навчання» поряд із питаннями, над якими необхідно поміркувати під час підготовки для обговорення в аудиторії. Необхідна підготовка повинна бути завершена до початку наступної лекції. Ви повинні бути готовими до дискусій та мозкових штурмів – ми хочемо знати, що ви думаєте!

Приклади питань для обговорення доступні на слайдах відповідних презентацій. Ось деякі з них:

- 1) Які функції виконує бізнес-план в ринковій системі господарювання?
- 2) За допомогою яких інструментів здійснюється зовнішній та внутрішній аналіз?
- 3) Охарактеризуйте основні розділи бізнес-плану. Які основні правила оформлення бізнес-плану?
- 4) Що таке точка безбитковості та як вона визначається?
- 5) Як оцінити ефективність бізнес-плану?

Лекції та практичні заняття

Список основних лекцій курсу наведений нижче. Пильуйте за змінами у розкладі.

Тиж-день	Кільк. годин	Тема лекції	Кільк. годин	Тема практичних занять
1	2	1. Введення в бізнес-планування Планування і управління бізнесом. Методологічні основи планування. Бізнес-планування як інструмент реалізації стратегії. Зародження бізнес-планування і сутність бізнес-плану.		
2	2	2. Технологія бізнес-планування Бізнес-ідея як відправна точка розробки бізнес-плану. Бізнес-моделювання як концептуальна основа бізнес-планування. Основні етапи бізнес-планування.	2	Бізнес-план і його роль у розвитку підприємств. Підприємницька (комерційна) ідея
3	2	3. Бізнес-плани: типологія, цілі розробки і структура (Ч.1)		

		Типологія і призначення бізнес-планів. Цілі розробки бізнес-плану.		
4	2	4. Бізнес-плани: типологія, цілі розробки і структура (Ч.2) Розділи і техніка складання бізнес-плану. Вимоги щодо оформлення та складання бізнес-плану.	2	Цілі розробки і структура бізнес-плану
5	2	5. Опис бізнесу. Підприємство та його продукція Зміст розділу «Короткий опис можливостей підприємства». Характеристика підприємства. Характеристика продукції (послуг), що виробляється підприємством.		
6	2	6. Підготовча стадія розробки бізнес-плану. Характеристика конкурентного середовища Характеристика конкурентного середовища. Оцінка сприятливих зовнішніх можливостей та загроз реалізації бізнес-проекту. Виявлення сильних і слабких сторін підприємства (бізнес-проекту). Визначення найбільш конкурентоспроможного товару.	2	Загальна характеристика ринку продукції (послуг) підприємства. Характеристика конкурентного середовища
7	2	7. Місія та стратегія підприємства (бізнес-проекту) Визначення місії підприємства (бізнес-проекту) та формування цілей його діяльності. Аналіз стратегічних альтернатив та обрання стратегії.	1	Місія та стратегія підприємства.
Модульний контроль №1				
8	2	8 План маркетингу Завдання розділу, логіка його розробки. Стратегія маркетингу. Фінансові потреби на реалізацію плану маркетингу. Прогнозування обсягів продаж		
9	2	9 План виробництва Цілі та завдання виробничого плану. Структура виробничого плану; технологія виробництва, контроль якості виробничого процесу, виробнича програма підприємства. Формування матеріально-технічної бази. Нормування ресурсного забезпечення бізнес-плану	2	План маркетингу. План виробництва
10	2	10 Організаційний план Основні цілі та завдання організаційного плану. Структура організаційного плану. Вибір організаційної структури та визначення потреби в управлінському персоналі. Календарний план-графік реалізації підприємницького проекту.		
11	2	11 Фінансовий план	2	Організаційний і

		Зміст, завдання та методи фінансового планування. Прогноз звіту про доходи і видатки. Рух грошових коштів внаслідок фінансової діяльності підприємства. Прогноз балансу активів та пасивів підприємства. Очікувані фінансові коефіцієнти.		фінансовий плани
12	2	12. Оцінка ефективності реалізації бізнес-проекту Особливості проведення аналізу інвестиційної привабливості підприємства. Методи оцінки ефективності інвестицій суб'єктів господарювання.		
13	2	13. Оцінка ризиків Сутність та види підприємницького ризику. Структура та цілі розробки розділу "Оцінка ризиків". Методика оцінки впливу ризиків та напрями їх мінімізації.	2	Оцінка ефективності реалізації бізнес-проекту. Оцінка ризиків
14	2	14. Презентація бізнес-плану Цілі та завдання презентації бізнес-плану. Методологічні основи експертизи бізнес-плану.		
15	2	15 Технологія розробки різних видів бізнес-плану Бізнес-план фінансового оздоровлення підприємства. Бізнес-план реорганізації підприємства. Бізнес-план інноваційного проекту. Бізнес-план диверсифікації діяльності підприємства.	2	Презентація бізнес-плану. Технологія розробки різних видів бізнес-плану
Модульний контроль №2				
Залік з дисципліни				

Правила оцінювання

При заповненні заліково-екзаменаційної відомості та залікової книжки (індивідуального навчального плану) студента, оцінка, виставлена за 100-бальною шкалою, повинна бути переведена до національної шкали (5, 4, 3,) та шкали ECTS (A, B, C, D, E)

Визначення назви за державною шкалою(оцінка)	Визначення назви за шкалою ECTS	За 100 бальною шкалою	ECTS оцінка
ВІДМІННО – 5	Відмінно – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100	A
ДОБРЕ – 4	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	82-89	B
	Добре – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	75-81	C

ЗАДОВІЛЬНО - 3	Задовільно - непогано, але зі значною кількістю недоліків	69-74	D
	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії	60-68	E
НЕЗАДОВІЛЬНО - 2	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим як отримати залік (без повторного вивчення модуля)	35-59	FX
	Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота (повторне вивчення модуля)	<35	F

Завдання на самостійну роботу:

- В якості індивідуальних завдань передбачено розробку студентами бізнес-плану проекту за індивідуальними завданнями, його доповідь на практичних заняттях, що охоплює декілька найбільш важливих тем. За вчасне та вірне виконання завдання нараховується **20 балів до поточного модульного контролю**. За вчасне та частково вірне виконання – від 15 до 25 балів. За невиконане завдання бали не нараховуються. Необхідний обсяг виконання завдання складає 50% на перший модульний контроль і 100% на другий модульний контроль. Перебіг поточного виконання завдання та питання для обговорення надсилаються на e-mail викладача або перевіряються ним особисто.
- Студенти мають прорецензувати одну роботу іншого студента або групи впродовж семестру очно та висловити свої критичні зауваження.

	Основні розділи бізнес-плану
1	Обґрунтування доцільності бізнес-ідеї
2	План маркетингу
3	План виробництва
4	Організаційний план
5	Фінансовий план
6	Оцінка ефективності реалізації бізнес-проекту
7	Аналіз потенційних ризиків

Відвідування лекцій:

Бали за цю складову нараховуються взагалі, якщо студент не відвідував більш 50% лекційних занять у модулі без поважних причин. За відвідування кожної лекції нараховується 1 бал. **Максимальна сума становить 15 балів.**

Ступінь залученості:

Мета участі в курсі – залучити вас до дискусії, розширити можливості навчання для себе та дати вам ще один спосіб перевірити свої погляди на питання управління прецтами. Участь буде оцінюватися на основі кількості та вірності ваших відповідей. Питання, хоча й заохочуються, однак не оцінюються в цьому блоці. Ми намагаємося надати всім студентам рівні та справедливі можливості для підвищення власною залученості. **Максимальна сума становить 10 балів.**

Практичні заняття:

Оцінюються за відвідуваннями (до 3 балів), ступенем залученості (до 7 балів) та стислою презентацією виконаного завдання (до 5 балів). Ступінь залученості

визначається участю у роботі дискусійного клубу з питань застосування маркетингових Інтернет-комунікацій. **Максимальна сума становить 15 балів.**

Модульне тестування:

Оцінюються за вірними відповідями на тестові модульні питання (20 питань в тесті, кожна вірна відповідь оцінюється в 2 бали). **Максимальна кількість становить 40 балів за модуль.**

Залік:

- Студент отримує залік за результатами модульного 1-го та 2-го контролю шляхом накопичення балів. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент становить 100 (до 60 балів поточного контролю та до 40 балів тестування). Середнє арифметичне суми модульних оцінок складає заліковий бал. Якщо студент не погоджується із запропонованими балами він може підвищити їх на заліку, відповівши на питання викладача (Додаток 1).

Команда викладачів:

Воловельська Ірина Валеріївна – лектор з питань управління бізнесом. Науковий ступінь кандидата економічних наук присуджено в 2009 році. Дисертацію захистила у спеціалізованій вченій раді Д 64.820.05 при Українській державній академії залізничного транспорту за спеціальністю 08.00.04 – «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» на тему: «Вибір оптимальної інноваційної стратегії підприємств залізничного транспорту» (науковий керівник - професор Дикань В.Л.).

Напрямки наукової діяльності: економічна безпека підприємства в умовах невизначеності; економічна психологія; питання управління бізнесом; обґрунтування господарських рішень; інноваційна діяльність та стратегічні напрямки розвитку підприємств.

Кодекс академічної доброчесності

Порушення Кодексу академічної доброчесності Українського державного університету залізничного транспорту є серйозним порушенням, навіть якщо воно є невинним. Кодекс доступний за посиланням:

<http://kart.edu.ua/documentu-zvo-ua>

Зокрема, дотримання Кодексу академічної доброчесності УкрДУЗТ означає, що вся робота на іспитах та заліках має виконуватися індивідуально. Під час виконання самостійної роботи студенти можуть консультуватися з викладачами та з іншими студентами, але повинні самостійно розв'язувати завдання, керуючись власними знаннями, уміннями та навичками. Посилання на всі ресурси та джерела (наприклад, у звітах, самостійних роботах чи презентаціях) повинні бути чітко визначені та оформлені належним чином. У разі спільної роботи з іншими студентами над виконанням індивідуальних завдань, ви повинні зазначити ступінь їх залученості до роботи.

Інтеграція студентів із обмеженими можливостями

Вища освіта є провідним чинником підвищення соціального статусу, досягнення духовної, матеріальної незалежності і соціалізації молоді з обмеженими функціональними

можливостями й відображає стан розвитку демократичних процесів і гуманізації суспільства.

Для інтеграції студентів із обмеженими можливостями в освітній процес Українського державного університету залізничного транспорту створена система дистанційного навчання на основі сучасних педагогічних, інформаційних, телекомунікаційних технологій.

Доступ до матеріалів дистанційного навчання з цього курсу можна знайти за посиланням: <http://do.kart.edu.ua/>

Додаток 1

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ З ДИСЦИПЛІНИ БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ

1. Сутнісна характеристика бізнес-плану
2. Цілі розробки бізнес-плану
3. Формування інформаційного поля бізнес-плану
4. Загальні підходи до розробки бізнес-плану
5. Особливості наповнення змісту окремих видів бізнес-планів
- 6 Стратегічне планування на підготовчій стадії
- 7 Оцінка сприятливих зовнішніх можливостей та загроз для бізнесу. Виявлення сильних і слабких сторін фірми.
- 8 Визначення місії фірми та формулювання цілей діяльності фірми.
- 9 Аналіз стратегічних альтернатив і вибір стратегії
- 10 Структура та логіка розробки бізнес-плану
- 11 Вимоги до стилю написання та оформлення бізнес-плану
- 12 Галузь, фірма та її продукція.
- 13 Дослідження ринку.
- 14 Продукт (послуги) і ринок.
- 15 Прогноз збуту. Методи прогнозування збуту.
- 16 Конкуренція
- 17 Мета й логіка розробки маркетинг-плану.
- 18 Стратегія маркетингу.
- 19 Головне завдання й складові виробничого плану, зміст виробничого плану
- 20 Планування організації діяльності фірми. Організаційний план
- 21 Цілі та структура організаційного плану
- 22 Зміст основних розділів організаційного плану
- 23 Планування витрат та розробка фінансового плану
- 24 Оцінка передпочаткових витрат. Природа статей витрат для розрахунку прибутковості.
- 25 Структура фінансового плану.
- 26 Прогноз доходів і витрат та прогноз руху грошових коштів.
- 27 Плановий баланс.
- 28 Фінансові коефіцієнти. Аналіз економічної доцільності реалізації проекту.
- 29 Розрахунок точки беззбитковості.
- 30 Довгострокові цілі та стратегії їх досягнення. Розуміння ризиків планової реалізації проекту.
- 31 Види ризиків та їх оцінка стосовно даного проекту, поетапна оцінка ризиків. Аналіз чутливості проекту.
- 32 Страхування ризиків. Можливі стратегії захисту.
- 33 Методи оцінки привабливості інвестицій. Аналіз альтернативних проектів.
- 34 Цілі та завдання презентації бізнес-плану.
- 35 Організація проведення презентації бізнес-плану.
- 36 Способи підвищення ефективності презентації бізнес-плану.